

Innst. S. nr. 140

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 3:6 (2002-2003)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med forurenset grunn og forurenset sjøbunn forårsaket av tidligere tiders virksomhet

Til Stortinget

INNLEDNING

Med bakgrunn i Stortingets behandling av St.prp. nr. 111 (1988-1989) Om det videre arbeid med spesialavfall, la Statens forurensningstilsyn (SFT) i 1992 fram en detaljert handlingsplan for opprydding av deponier med spesialavfall, forurenset grunn og forurensende sedimenter (SFT-rapport 92:32). Den overordnede målsettingen i planen var at faren for alvorlige forurensningsproblemer som følge av tidligere tiders feildisponering av spesialavfall skulle være redusert til et minimum innen 2000. Området viste seg å være mer omfattende og komplekst enn myndighetene hadde antatt, og ambisjonsnivået og målsettingene ble endret i 1996 og 1999. Tidsfristen for at de alvorligste sakene skal være avsluttet og hovedtyngden av steder som krever undersøkelser skal være avklart er utgangen av 2005.

Riksrevisjonen har vurdert myndighetenes innsats vedrørende opprydding av forurenset grunn og forurenset sjøbunn forårsaket av tidligere tiders virksomhet.

Måloppnåelse og rapportering

Det er registrert 3 390 steder med forurensning fra tidligere tiders virksomhet. Dette gjelder bl.a. avfallsfyllinger og industrigrunn. Riksrevisjonen har undersøkt de 151 sakene som myndighetene har gitt høyest prioritet, og som representerer de alvorligste forurensningskildene.

Riksrevisjonens saksgjennomgåelse har avdekket eksempler på saker som trolig ikke vil kunne avsluttes innen utgangen av 2005. Blant annet viser undersøkelsen at det fortsatt finnes deponier som er i aktiv bruk og deponier som vil bli overvåket i lang tid. Undersøkelsen viser også at 24 lokaliteter har vært til undersøkelse i 10 år. Dette kan tyde på at sakene er kompliserte med hensyn til ansvarsforhold og/eller tiltaksløsninger.

Miljøvernmyndighetene definerer "avsluttet" som at saksbehandlingen er avsluttet fordi tiltak er utført i henhold til krav fra SFT, slik at miljøvernmyndighetenes rolle i saken er over. Riksrevisjonens undersøkelse har avdekket eksempler på saker som er registrert som "avsluttet" i deponidatabasen, men hvor myndighetenes krav til opprydding ikke er gjennomført. Likevel rapporteres avsluttede lokaliteter til Stortinget som om forurensningsproblemene er løst.

Bruken av virkemidler

Forurensningsloven bygger på prinsippet om at den ansvarlige for forurensningen selv må betale kostnadene med å rydde opp. Når det pålegges miljøtiltak, har forurenser ikke krav på økonomisk kompensasjon fra det offentlige. Miljøvernmyndighetene fremholder at det er et politisk valg om staten skal gi tilskudd i enkelte tilfeller. Dersom staten ikke kan gi pålegg fordi forurenser er ukjent eller ikke betalingsdyktig, må staten finansiere oppryddingen. I perioden 1999-2000 har Miljøverndepartementet totalt bevilget 289,4 mill. kroner til oppryddingstiltak.

Miljøvernmyndighetene anser pålegg etter forurensningsloven som det viktigste virkemidlet i arbeidet med opprydding av forurenset grunn og forurenset sjøbunn. Riksrevisjonens undersøkelse viser at i saker der påleggene ikke blir fulgt opp er miljøvernmyndighetene tilbakeholdne med å benytte seg av forurensningslovens tvangsvirkemidler.

Myndighetenes ansvarsdeling

Undersøkelsen viser at Miljøverndepartementet i liten grad samordner virkemiddelbruken rettet mot oppryddingsarbeidet. Manglende samordning og overordnet styring medvirker til at sektorene arbeider svært forskjellig i forhold til å løse sakene med forurensning fra tidligere tiders virksomhet.

Miljøverndepartementets kommentarer

Departementet er enig i at myndighetene gjentatte ganger siden 1992 har endret målsettingene for når alvorlige forurensningssaker fra tidligere tiders virksomhet skulle være avsluttet. Alle endringer har imidlertid vært forelagt Stortinget, uten at Stortinget har kommet med merknader til disse.

Departementet opplyser at målsettingen om å rydde opp i de 100 mest alvorlige sakene er ambisiøs, men det er planlagt avsatt betydelige ressurser til disse sakene i SFT frem mot 2005, slik at målsettingen kan nås. Departementet viser til at det kun gjelder forurenset grunn og ikke forurensede sedimenter. SFT opplyser at en del av lokalitetene er registrert i deponidatabasen for at sakene ikke skal bli glemt.

Det er etablert et nytt databasesystem i SFT for å ivareta kravet til informasjon for allmennheten. Blant annet er systemet for rangering av lokaliteter forbedret, og systemet er mer dynamisk og lettere tilgjengelig enn den gamle deponidatabasen.

Departementet er enig i at det er stor usikkerhet knyttet til beregningene over kostnadene ved gjennomføring av opprydding i forurenset grunn og forurensede sedimenter. Statens kostnader avhenger bl.a. av aktivitetsnivået og av mulighetene for kunne pålegge en ansvarlig forurensner kostnadene for opprydding. I tillegg vil statens utgifter og framdriften i arbeidet avhenge av Stortingets ordinære budsjettbehandling.

Departementet legger stor vekt på å sikre tilstrekkelig framdrift i oppryddingsarbeidet, og pålegg etter forurensningsloven er helt sentrale i dette arbeidet. Departementet ser at det i framtiden kan bli behov for i større grad å ta i bruk tvangsmidler for å sikre tilstrekkelig framdrift.

Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen merker seg at Miljøverndepartementet er enig i at det blir en utfordring å nå målet om å rydde opp i de 100 mest alvorlige sakene innen 2005. Riksrevisjonens undersøkelse viser at blant disse sakene er 20-25 saker forurensede sedimenter, som SFT hevder er registrert for ikke å bli glemt. Riksrevisjonen stiller på denne bakgrunn spørsmål om det er misvisende å ha som målsetting at 100 av de alvorligste sakene skal ryddes opp innen 2005.

Undersøkelsen viser at flere av de alvorligst forurensede lokalitetene er avsluttet selv om ingen eller begrensede tiltak er satt i verk. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om det er hensiktsmessig at lokaliteter som fortsatt vil kreve oppfølging fra miljøvernmyndighetenes side, registreres som avsluttet.

Undersøkelsen viser videre at rapporteringen heller ikke alltid reflekterer den faktiske tilstanden ved de alvorligst forurensede områdene. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved en slik rapporteringspraksis og miljøvernmyndighetenes oppfølging av egne krav til opprydding i forurensede områder.

Departementet framhever det nye grunnforurensningssystemet som mer dynamisk og lettere tilgjengelig enn den gamle databasen. Riksrevisjonen peker på at grunnlagsdataene er de samme, og stiller derfor spørsmål ved om den nye basen vil gi et mer fullstendig og korrekt bilde.

Miljøverndepartementets svar

I havmiljømeldingen, St.meld. nr. 12 (2001-2002), er det for første gang lagt fram en helhetlig strategi for det videre arbeidet med opprydding i forurensede sedimenter. Departementet har bedt om at SFT organiserer arbeidet med dette i en egen prosjektorganisasjon.

SFTs database for grunnforurensninger har inntil nylig vært ment som et internt arbeidsredskap, noe basen har båret preg av. Imidlertid har hvert enkelt prosjekt rutinemessig vært gjennomgått i forbindelse med den årlige rapporten til Stortinget om måloppnåelse på området. I forbindelse med den nye databasen har SFT nedlagt et betydelig arbeid for kvalitetssikring av data.

Når Riksrevisjonen har identifisert 20-25 saker knyttet til forurensede sedimenter blant de 100 høyest prioriterte sakene i grunnforurensningsdatabasen, skyldes det at strandkantdeponier som går ut i sjøen eller forurensede sedimentene er inkludert i målet om forurenset grunn. De rene sedimentlokalitetene SFT hadde i basen, er nå tatt ut.

En sak som er registrert som "avsluttet" betyr at det ikke er forurensningsfare ved dagens arealbruk. Endringer i arealbruken vil kunne utløse behov for nye tiltak, og derfor vil også "avsluttede" saker være under overvåking fra SFT.

Departementet mener at de systemer og rutiner som er nødvendige for å følge opp de mål og planer som er lagt på dette området nå er etablert.

Riksrevisjonens uttalelse

Riksrevisjonen merker seg at Miljøverndepartementet nå mener å ha iverksatt tiltak som i tilstrekkelig grad vil sikre systemer og rutiner for å følge opp de mål og planer som er lagt på dette området.

Riksrevisjonen konstaterer at strandkantdeponier som går ut i sjøen eller som forurensede sedimentene, er inkludert i målene om forurenset grunn.

Riksrevisjonen har merket seg at SFT har tatt konsekvensen av svakhetene i dagens system og laget et nytt og bedre opplegg for registrering med nye saksbehandlingsrutiner.

Riksrevisjonen konstaterer at "avsluttede" saker overvåkes av SFT, slik at tiltak kan iverksettes dersom forurensningsfaren endres.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at i denne typen saker har miljøvernmyndighetene til nå vært tilbakeholdne med å benytte seg av forurensningslovens

tvangsmidler. Riksrevisjonen har med tilfredshet merket seg at departementet ser at det kan bli behov for i større grad å anvende tvangsvirkemidler for å sikre tilstrekkelig framdrift i oppryddingsarbeidet.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Kjell Engebretsen og Jørgen Kosmo, fra Høyre, André Dahl og Martin Engeset, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og Henrik Rød, fra Sosialistisk Venstreparti, Siri Hall Arnøy og lederen Ågot Valle, og fra Kristelig Folkeparti, Modulf Aukan, viser til Riksrevisjonens Dokument nr. 3:6 (2002-2003), samt til Miljøverndepartementets svarbrev til komiteen av 17. februar 2003. Brevet ligger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen vil understreke at arbeidet med opprydding etter gamle miljøsynder er svært viktig for å redusere faren for alvorlige forurensingsproblemer og for å sikre en effektiv og trygg arealutnyttelse av såkalte "brune" arealer (det vil si arealer som tidligere har vært i bruk, men som ikke kan brukes i den tilstanden de nå er i). Det er likeledes svært viktig at det sikres at dagens disponering av spesialavfall ikke avstedkommer tilsvarende fremtidige forurensingsproblemer. Lover, forskrifter og regelverk for håndtering av spesialavfall må bygge på "føre var-prinsippet".

Komiteen erkjenner at omfanget av forurenset grunn er så stort at arbeidet med å redusere faren for alvorlige forurensingsproblemer til et minimum er mer komplekst og omfattende enn tidligere antatt. Dette har medført at ambisjonsnivåene og målsetningene for dette arbeidet, først detaljert i SFTs handlingsplan for opprydding av deponier med spesialavfall, forurenset grunn og forurensete sedimenter i 1992, har blitt endret i 1996 og 1999. Komiteen understreker at selv om disse utsettelsene har vært godt begrunnet, er dette uheldig. Fulldokumentert måloppnåelse innen utgangen av 2005 ved at de 100 alvorligste sakene da er avsluttet, at tiltaksbehovet på 500 lokaliteter er kartlagt og at hovedtyngden av steder som krever undersøkelser er avklart, blir dermed spesielt viktig for å bryte denne trenden og vise at myndighetene leverer det som har blitt vedtatt. Komiteen er fornøyd med at det for å sikre kontroll over fremdriften vil bli foretatt regelmessig statusrapportering i forhold til gjennomføringsplanene for de gjenstående oppgavene med tilhørende tidsfrister. Komiteen ber om at Stortinget på egnet måte orienteres om innholdet i de regelmessige statusrapporteringene.

Komiteen merker seg at SFT har vært tilbakeholden med bruk av forurensingslovens tvangsmidler på grunn av at forvaltningspraksisen har vært under etablering. Komiteen mener de nevnte tvangsmidlene er et sentralt virkemiddel og bifaller at både SFT og Fylkesmannen nå legger opp til økt bruk av tvangsmulkt der det er nødvendig for å oppnå ønsket resultat. Omfanget av bruken av dette virkemiddelet, samt av

tilfeller hvor SFT prioriterer at pålegget gjennomføres fremfor å ilegge tvangsmulkt som vil medføre store økonomiske tap eller opphør av virksomhet, vil være en naturlig del av de regelmessige statusrapporteringene fra Regjeringen.

Komiteen har forståelse for at det er flaskehalsen som kan gjøre det vanskeligere å nå de fastsatte målene. Det kan dukke opp uforutsette problemer som forsinker arbeidet på grunn av det store omfanget av noen av sakene. Miljøverndepartementet peker også på at i saker der de ansvarlige har små ressurser, vil den praktiske gjennomføringen være vanskelig. I denne sammenheng vil komiteen understreke at i tilfeller der det ikke er mulig å identifisere noen ansvarlig som det er rimelig å rette et krav om opprydding mot, vil staten måtte gjennomføre og finansiere de nødvendige oppryddingstiltak. Videre understreker komiteen at i enkelte unntakstilfeller kan det være urimelig å pålegge den ansvarlige å bære de fulle kostnadene ved tiltaket. I slike tilfeller vil det være behov for statlige bidrag til gjennomføring av tiltaket. Det er dermed også viktig at Stortinget er godt orientert om omfanget av slike saker, da dette vil gjøre det enklere å vurdere bevilgningsbehovet. I denne sammenheng påpeker komiteen at et offentlig pålegg ikke vil være til hinder for at den eller de pålegget retter seg mot, i neste omgang krever deler av sine utgifter dekket av andre som senere kan identifiseres som ansvarlige for forurensningen, jmfør stortingsmeldingen om Rent og rikt hav. Oslo kommune har f.eks. i samarbeid med Naturvernforbundet vurdert mulighetene for et slikt erstatningssøksmål mot produsenter av stoffer som forurenser Oslo havn. Dette kan være en framgangsmåte som sikrer effektiv gjennomføring.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens rapport viser at Miljøverndepartementet i liten grad har samordnet virkemiddelbruken rettet mot oppryddingsarbeidet. Manglende samordning og overordnet styring medvirker til at sektorene arbeider svært forskjellig i forhold til å løse sakene med forurensning fra tidligere tiders virksomhet. Med bakgrunn i Riksrevisjonens kritikk og de klare sektoroverskridende utfordringer innenfor dette området ber komiteen Regjeringen på en mer aktiv måte ansvarliggjøre, involvere og koordinere de berørte sektormyndigheter og holde Stortinget orientert om dette i de regelmessige statusrapporteringene. Komiteen presiserer at sektoroverskridende koordinering og samarbeid også er viktig etter 2005 både for arbeidet med forurenset grunn og arbeidet med forurensete sedimenter.

Komiteen kjenner til at arbeidet med forurenset grunn skiller seg fra opprydding av forurensete sedimenter når det gjelder gjennomføringsplaner og tidsfrister. Komiteen ser positivt på at det er igangsatt pilotprosjekter og utarbeidelse av fylkesvise tiltaksplaner for opprydding i forurensete sedimenter i kyst- og fjordområder. Disse skal ferdigstilles i 2005 for de områdene som ifølge SFT er mest forurenset, og planene for alle forurensete fjorder skal være ferdige innen 2009. Komiteen forutsetter at dette grundige forarbeidet ikke reduserer fokus med hensyn på å rette

pålegg om opprydding mot områder hvor det er fare for spredning av forurensingen, å gjennomføre og konkludere pilotprosjektene, å kartlegge tiltaksbehovet for småbåthavner og skipsverft og å opprette et nasjonalt råd for sedimentsaker. Komiteen ber om at Regjeringen sammen med de regelmessige statusrapporteringene om progresjonen for arbeidet med forurenset grunn også rapporterer om framdriften med opprydding av forurensete sedimenter.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 3:6 (2002-2003) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med forurenset grunn og forurenset sjøbunn forårsaket av tidligere tiders virksomhet - vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 25. februar 2003

Ågot Valle
leder

Siri Hall Arnøy
ordfører

Kjell Engebretsen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 17. februar 2003

Svar vedrørende dokument nr. 3:6 (2002-2003) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med forurenset grunn og forurenset sjøbunn forårsaket av tidligere tiders virksomhet

Opprydding i forurensninger som stammer fra tidligere tiders virksomhet gjelder både forurensninger på land (forurenset grunn) og forurensninger til vann som avleires i bunnsedimentene (forurensete sedimenter). Undersøkelser og oppryddingstiltak i forbindelse med forurenset grunn har pågått en tid, mens arbeidet med forurensete sedimenter er i en oppstartsfase. Riksrevisjonens undersøkelser var i utgangspunktet ment å gjelde både forurenset grunn og forurensete sedimenter, mens den rapporten som nå er lagt frem i hovedtrekk gjelder arbeidet med forurenset grunn. Underveis i Riksrevisjonens arbeid ble St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rikt og rent hav* (Havmiljømeldingen) lagt frem. Denne ligger nå til behandling i Stortinget. Her er det presentert en helhetlig strategi for videre opprydding i forurensete sedimenter, med en ambisiøs fremdriftsplan på feltet. Mine svar på kontroll- og konstitusjonskomiteens spørsmål av 7. februar 2003 vil derfor i hovedsak knytte seg til oppryddingen i forurenset grunn,

Spørsmål nr. 1

Riksrevisjonens undersøkelse viser at i saker der påleggene ikke blir fulgt opp har miljøvernmyndighetene vært tilbakeholdne med å benytte seg av forurensningslovens tvangsmidler. Hva er grunnen til dette og hvordan vil forurensningslovens tvangsvirkemidler bli brukt i større grad for å sikre raskere måloppnåelse?

Arbeidet med forurenset grunn ble startet opp av miljøvernmyndighetene på begynnelsen av 1990-tallet. Det var et betydelig utviklingsbehov på feltet både mht. kompetanseoppbygging, utvikling av verktøy knyttet til virkemidler og tekniske løsninger. Parallelt med utvikling av dette ble forvaltningspraksis etablert, hjemmelsgrunnlaget ble sikrere og myndighetsutøvelsen utviklet seg. Arbeidsfeltet har vært under utvikling og sakene har vært dominert av svært komplekse ansvarsforhold. Dette er bakgrunnen for at Statens forurensningstilsyn (SFT) har vært tilbakeholden med bruk av juridiske virkemidler som tvangsmulkt.

Som redegjort for i Miljøverndepartementets brev til Riksrevisjonen av 2. oktober 2002, kan det være mange årsaker, av både økonomisk, teknisk og juridisk art, til at det kan ta tid før et pålegg gjennomføres i praksis, f.eks. tvist om eierskap til det aktuelle problemet. Bruken av tvangsmidler vil derfor måtte vurderes i hvert enkelt tilfelle. Jeg mener det fremover kan bli behov for i større grad å ta i bruk tvangsmidler for å sikre tilstrekkelig fremdrift i arbeidet. I tråd med dette legger både SFT og Fylkesmannen nå opp til økt bruk av tvangsmulkt der det er nødvendig for å oppnå ønsket resultat.

De aktuelle tvangsmidlene iht. forurensningsloven er tvangsmulkt ved forhold i strid med loven (§ 73) og umiddelbar gjennomføring ved forurensningsmyndigheten selv (§§ 74 og 76). I tråd med lovens intensjoner praktiseres i størst mulig grad ansvarliggjøring av forurenser. Bare unntaksvis trer SFT inn på vegne av den ansvarlige for å sørge for nødvendig gjennomføring av pålegg. SFT vil også i fremtiden primært benytte tvangsmulkt som tvangsvirkemiddel. I noen få saker der bruk av tvangsmulkt kan true muligheten for gjennomføring av pålegget, eksempelvis ved at det vil medføre store økonomiske tap eller opphør av virksomhet for ansvarlig forurenser eller grunneier, kan imidlertid SFT prioritere at pålegget gjennomføres, om enn på noe lengre sikt.

Spørsmål nr. 2

Hvordan vil Miljøverndepartementet sikre at strategien for opprydding kan nås og hvor er flaskehalsene for å nå målet?

SFT og fylkesmennene har gitt prioritet til arbeidet med å sikre oppnåelse av hovedmålsettingen i strategien for opprydding i forurenset grunn. Denne hovedmålsettingen er at det innen utløpet av 2005 skal være ryddet opp i de 100 verste lokalitetene og at det skal være kartlagt tiltaksbehovet på 500 lokaliteter med behov for avklaring. Det er sikret nødvendig saksbehandlerkapasitet i forvaltningen til dette arbeidet, i tillegg til midler til undersøkelser og tiltak over statsbudsjettets kapittel 1441 post 39 - oppryddingstiltak. For hver enkelt av de utpekte lokalitetene der miljøproblemer til nå ikke er løst, er det utarbeidet gjennomføringsplaner som identifiserer de gjenstående oppgavene og setter frister for når hver oppgave skal være gjennomført. For å sikre kontroll over fremdriften vil det bli foretatt regelmessig statusrapportering.

Prinsippet om at forurenseren skal betale ligger til grunn for arbeidet med å løse miljøproblemer knyttet til forurenset grunn. Den ansvarlige vil primært være den opprinnelige forurenseren, eller grunneier for eiendommen, hvis forurenseren ikke kan identifiseres. I noen tilfeller er den ansvarlige en bedrift med sunn økonomi, i noen tilfeller bedrifter med dårligere betalingssevne, og i andre tilfeller kommuner eller statlige virksomheter/etater. Den viktigste flaskehalsen for å nå målet er evnen og viljen hos den ansvarlige til å ta sitt ansvar og til å fremskaffe de nødvendige økonomiske midlene tilstrekkelig raskt til at tiltakene kan gjennomføres innenfor fristen. Det store omfanget i noen av sakene er også en potensiell vanskelighet. Eksempler på slike store saker er Herøya (flere lokaliteter) og Nitridentomten i Arendal. Selv om det på slike steder er gjort betydelig planleggingsarbeid og vi forventer at tiltak skal være gjennomført innenfor fristene, vil det kunne dukke opp uforutsette problemer som forsinker

arbeidet I saker der de ansvarlige har små ressurser vil også den praktiske gjennomføringen i form av inngåelse av avtaler med konsulenter og betryggende oppfølging av fremdrift kunne være et problem. Når staten bidrar med midler til tiltak, dekker den normalt bare deler av kostnadene. Også i disse tilfellene vil fremdriften være avhengig av at den ansvarlige fremskaffer de resterende midlene og forestår den praktiske gjennomføringen.

Spørsmål nr. 3

Hvordan vil Miljøverndepartementet bruke pålegg og andre virkemidler for å sikre at oppryddingsjobben gjennomføres så effektivt og godt som mulig? Vil det i denne forbindelse være aktuelt å inngå forhandlinger med sikte på bindende oppryddingsavtaler og/eller økonomiske forlik?

Det viktigste virkemiddelet for å sikre at miljøproblemene knyttet til forurenset grunn løses, er pålegg om opprydding med utgangspunkt i den ansvarliges tiltaksplikt etter forurensningsloven §7, 2. ledd, med tilhørende vilkår og frister for gjennomføring. I tilfeller der eier av eiendommen ønsker å bygge, eller av annen grunn grave i de forurensete massene, reguleres dette i en tillatelse til gravning i forurensete masser. Både pålegg og tillatelse vil normalt inneholde en rekke vilkår om forurensningsbegrensende tiltak med tilhørende frister som, når de blir gjennomført, vil resultere i måloppnåelse. Det vil si at forurensningen blir fjernet, rensset eller sikret slik at det ikke lenger er fare for spredning av alvorlig forurensning og slik at forurensningen ikke er i konflikt med dagens arealbruk. Det vises også til svar på spørsmål nr. 1 ang. bruk av tvangsmulkt.

Forurensningsmyndighetenes rolle er å forvalte regelverket på området, og de har ikke kompetanse til å inngå avtaler og eller økonomiske forlikavtaler i så henseende. Imidlertid forvalter SFT midler over statsbudsjettet kapittel 1441, post 39 - oppryddingstiltak. I tråd med postomtalen kan midler fra denne posten benyttes slik at miljøvernforvaltningen dekker deler av utgiftene til undersøkelser og/eller opprydding der den ansvarlig ikke kan identifiseres, ikke er betalingsdyktig eller av andre grunner ikke kan stå for en god opprydding.

Spørsmål nr. 4:

Undersøkelsen viser at Miljøverndepartementet i liten grad har samordnet virkemiddelbruken rettet mot oppryddingsarbeidet. Manglende samordning og overordnet styring medvirker til at sektorene arbeider svært forskjellig i forhold til å løse sakene med forurensning fra tidligere tiders virksomhet. Hvordan vil Departementet sikre bedre samordning gjennom prosjektorganisasjonen som er lagt til SFT og bedre koordinering fra Miljøverndepartementets side overfor de andre sektorene?

Det mest sentrale virkemiddelet når det gjelder opprydding i forurenset grunn er forurensningsloven, som forvaltes av miljøvernmyndighetene. Miljøvernmyndighetene har ansvar for å gi pålegg etter forurensningsloven om bl.a., undersøkelser, opprydding og overvåking. Den ansvarlige for forurensningen har ansvar for å utføre pålagte tiltak i form av undersøkelser og opprydding. Statens forurensningstilsyn gir pålegg, mens Miljøverndepartementet er klageinstans og fatter endelig vedtak i slike saker.

I tillegg til å forvalte sektorovergrepene virkemidler, som forurensningsloven, har Miljøverndepartementet også en generell koordinerende rolle i miljøvernpolitikken. Dette er av stor betydning på områder der en rekke departementer forvalter ulike virkemidler. På området forurenset grunn er imidlertid det helt sentrale virkemiddelet forurensningsloven, som vi selv forvalter. Sektormyndighetenes virkemidler på feltet er å benytte egne budsjettmidler til oppfølging av pålegg om opprydding/kartlegging eller til selvinitierte tiltak. Når det gjelder opprydding av forurenset grunn er derfor Miljøverndepartementets koordinerende rolle av mindre betydning, utover å formidle de overordnede målsettingene. Jeg vil likevel sørge for at Miljøverndepartementet innkaller berørte sektormyndigheter for å sette fokus på behovet for aktiv innsats frem mot utløpet av 2005, når målsettingen om tiltaksgjennomføring og kartlegging skal være gjennomført

Spørsmål nr. 5

I perioden 1999-2000 har Miljøverndepartementet totalt bevilget 289,4 mill. kr. til oppryddingstiltak og mener at det er iverksatt tiltak som i tilstrekkelig grad vil sikre systemer og rutiner for å følge opp de mål og planer som er lagt for dette området. I en strategirapport fra SFT (2000) anslås det at arbeidet med å rydde opp i forurenset sjøbunn i fjordene vil koste om lag 25 milliarder. Riksrevisjonen stadfester at statens utgifter til området vil bli høyere enn tidligere antatt. Hvilke krav stiller dette til størrelsen på prosjektorganisasjonen i SFT og hva vil det anslagsvis kreve av bevilgninger i statsbudsjettene i årene fremover?

For å kunne svare på dette spørsmålet er det viktig å skille mellom arbeidet med forurenset grunn og arbeidet med forurensete sedimenter.

De 289,4 mill. kr. som komiteen viser til innledningsvis er midler knyttet til arbeidet med forurenset grunn. Strategien på dette feltet er utformet med en hovedmålsetting om at det innen utløpet av 2005 skal være ryddet opp i de 100 verste lokalitetene og at det skal være kartlagt tiltaksbehovet på 500 lokaliteter med behov for avklaring. SFTs arbeid i forbindelse med forurenset grunn er organisert og dimensjonert for å kunne oppfylle denne strategien og målsettingen på en hensiktsmessig måte.

I spørsmålet vises det videre til en strategirapport fra SFT fra 2000. Denne rapporten gjelder ikke forurenset grunn, men forurensete sedimenter. Rapporten var et underlagsdokument som var med på å danne grunnlag for omtalen og strategien for forurensete sedimenter

som nå er blitt lagt frem i Havmiljømeldingen. I meldingen står det at beregninger antyder at det vil koste fra flere til et titalls milliarder kroner å rydde opp langs hele norskekysten, avhengig av hvilke krav man stiller til hvor rene sedimentene skal bli. Anslagene er svært usikre, blant annet fordi vi ikke har noen fullstendig kartlegging av omfanget av forurensningene og fordi vi i dag ikke har tilstrekkelig grunnlag for å si hvilke tiltak som vil måtte gjennomføres i de enkelte områder. Erfaringer fra andre land er ofte ikke overførbare, fordi vi i Norge har lange, dype terskelfjorder, som reiser særlige problemstillinger i forhold til forurensede sedimenter. Det er derfor behov for å skaffe mer kunnskap og erfaring på feltet, samtidig som det iverksettes konkrete tiltak der hvor vi har tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Strategien på feltet er derfor konsentrert rundt tre parallelle løp:

- hindre spredning av miljøgifter fra høyrisiko områder
- sikre at det tas helhetlige grep regionalt ved at det utarbeides fylkesvise tiltaksplaner
- skaffe økt kunnskap gjennom pilotprosjekter, forskning, overvåking og etablering av et nasjonalt råd.

I tråd med prinsippet om at forurenseren skal betale, vil pålegg om opprydding bli gitt den ansvarlige der dette er mulig. Imidlertid vil det ofte være mange forurenserere som ikke eksisterer lenger eller er vanskelig å

identifisere og stille til ansvar. Det forventes derfor et betydelig behov for statlig finansiering. Finansieringsbehov og forslag til bevilgninger vil bli fremmet i forbindelse med de årlige budsjettprosessene. Vi er i startfasen av et omfattende arbeid hvor det vil være et økende finansieringsbehov i årene fremover.

Vi arbeider nå med konkrete pilotprosjekter, kartlegginger og fylkesvise tiltaksplaner, med hovedfokus frem til rundt 2005. Konkrete oppryddingstiltak koster betydelig mer enn kartlegging og planlegging. Fra 2005 og utover vil derfor behovet for midler være økende i forbindelse med at vi da for alvor kommer i gang med de større helhetlige oppryddingsprosjektene.

Det er foreløpig igangsatt fire pilotprosjekter for å høste erfaringer med forskjellige oppryddings- og behandlingsmetoder og gi mer kunnskap om kostnadsomfang og ressursbruk. Videre har SFT sendt ut en veileder til fylkesmennene om arbeidet med fylkesvise tiltaksplaner, inkludert en identifisering av prioriterte lokaliteter. SFT arbeider også med forslag til mandat og sammensetning av et nasjonalt råd for forurensede sedimenter, som bl.a. skal bidra med faglige råd og vurderinger i sedimentarbeidet.

SFTs arbeid på forurensede sedimenter er nå organisert som et eget prosjekt, og er dimensjonert for de oppgaver som man forventer den nærmeste tiden. Dagens organisering er tilstrekkelig og hensiktsmessig for å ivareta disse oppgavene og endringer i organiseringen vil bli vurdert etter behov.

